

LIETUVOS SOCIALDEMOKRATŲ PARTIJA

Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai

Lietuvos Respublikos Ministrėi Pirmininkei Ingridai Šimonytei

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Viktorijai Čmilytei-Nielsen

KREIPIMASIS

DĖL VIEŠOJO SEKTORIAUS SKURDINIMO

2022 m. birželio 18 d.

Lietuvos socialdemokratų partijos Taryba,

pažymėdama, kad ne abstraktus ekonomikos lygis, o visų žmonių sveikata, išsilavinimas ir susitelkimas yra tikrieji kelrodžiai siekiant stiprios ir pažangios Lietuvos;

pritardama siekiamis stiprinti viešųjų paslaugų kokybę, plėsti jų apimtį ir gerinti šiame sektoriuje dirbančių žmonių darbo sąlygas;

primindama, kad Vyriausybė šiuo metu pradeda įgyvendinti sveikatos priežiūros tinklo ir švietimo reformas, aktualias daugeliui gyventojų;

konstatuodama, kad svarbių šaliai reformų eiga ir tikslai vis dar nėra ir nebuvo tinkamai pristatyti nei savivaldybėms, nei socialiniams partneriams, o savivalda nuo pat pradžių susidūrė su prieštaringomis vykdomosios valdžios pozicijomis, jos nenoru atskleisti galutinių reformų nuostatų ir nuolatine informacijos stoka;

pridurdama, kad Vyriausybė ir toliau beatodairiškai vykdo prieštaringas ir visuomenę skaldančias reformas, bei matydama, kad regionai susiduria su vis didesniu spaudimu naikinti savo įstaigas;

pabrėždama, kad į anksčiau teiktus LSDP pasiūlymus, kuriais siekiama išsaugoti regionines medicinos ir švietimo įstaigas, atsižvelgta nebuvo;

matydama, kad reformų aptarimas su suinteresuotomis – mokytojų ir medikų – bendruomenėmis vyksta vienpusiškai, tiesiog primetant Vyriausybės valią;

įspėdama, kad rekordinės infliacijos metu vykdomos švietimo ir sveikatos reformos turės skaudžių padarinių šimtams tūkstančių gyventojų: švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugos taps vis sunkiau pasiekiamos ir prieinamos, didės galimybių nelygė;

atkreipdama dėmesį, kad vykdomomis reformomis siekiama dar didesnės švietimo ir sveikatos bei kitų paslaugų centralizacijos,

darsyk ragina Lietuvos Respublikos Vyriausybę ir Seimą:

- įvertinti ir atsižvelgti į šiame kreipimesi ir jo prieduose išdėstytus argumentus, išsamiai išnagrinėti Lietuvos savivaldos ir regioninių įstaigų atstovų, medikų ir švietimo profesinių bendruomenių bei specialistų pasiūlymus ir pozicijas, kad būtų išvengta neigiamų ilgalaikių socialinių pasekmių ir užtikrintas sveikatos ir švietimo paslaugų tinklo stabilumas – nes būtent savivaldybes ir jų gyventojus labiausiai paveiks vykdomos pertvarkos ir jų keliami iššūkiai;
- pradėti išsamų ir viešą svarstymą, siekiant plataus sutarimo dėl sveikatos apsaugos sistemos ir švietimo įstaigų tinklo stiprinimo, o ne griovimo – kad būtų išvengta skaudžių ilgalaikių socialinių padarinių;
- nedelsiant grįžti prie ilgalaikio tvaraus viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio finansavimo iki 2025 metų strategijos projekto, paruošto dar 2019 metais, svarstymo ir priėmimo, siekiant sušvelninti kylančių maisto ir energijos kainų šoką;
- nebeatidėlioti Europos Sąjungos institucijų seniai rekomenduojamos mokesčių pertvarkos, kuri leistų sustiprinti valstybės finansinius pamatus, sumažintų mokesčių našta darbo jėgai ir pasitelktų iki šiol nepanaudotus kapitalo bei turto apmokestinimo rezervus;
- prieš inicijuojant ar tęsiant viešojo sektoriaus įstaigų tinklo pertvarkas, atlikti išsamų ir įrodymais pagrįstą reformų poveikio vertinimą, paisant Konstitucijoje įtvirtintų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų ir laikantis tarptautinių organizacijų rekomenduojamų gero valdymo praktikų;
- stabdyti valstybinių mokyklų diskriminaciją nevalstybinių mokyklų atžvilgiu, kai numatomi skirtingi mokinių atrankos principai, mokyklų ir klasių dydžių reikalavimai, taikomas nevienodas mokymo turinio reglamentavimas;
- iš esmės taisyti pradėtą vykdyti „Tūkstantmečio mokyklų“ programą, numatant, kad didžioji dalis jos lėšų būtų skiriamos paremti tas švietimo įstaigas, kurios stokoja būtinausių infrastruktūros elementų, taip pat tas, kurių moksleivių rezultatai yra prastesni, neišskiriant ir mažesnių mokyklų.

Priedas Nr. 1

LIETUVOS SOCIALDEMOKRATŲ PARTIJA

Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai

Lietuvos Respublikos Ministrėi Pirmininkei Ingridai Šimonytei

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Viktorijai Čmilytei-Nielsen

Kreipimasis

DĖL SVEIKATOS PRIEŽIŪROS TINKLO PERTVARKOS

2021-12-08, Vilnius

Lietuvos socialdemokratų partijos taryba,

išanalizavusi viešai Sveikatos apsaugos ministerijos (SAM) pateiktą informaciją apie Lietuvos sveikatos tinklo plėtros viziją;

įvertinusi sveikatos apsaugos ministro A. Dulčio atsakymus apie planuojamą reformą LSDP frakcijai š. m. lapkričio 29 d. posėdyje;

susipažinusi su Lietuvos medikų ir savivaldos atstovų, Lietuvos savivaldybių asociacijos (LSA) vertinimais dėl planuojamos gydymo įstaigų pertvarkos;

pabrėždama, kad bet kurios nacionalinės sveikatos sistemos tikslas yra užtikrinti kuo efektyvesnį gydymą ir ilgesnį žmonių gyvenimą bei tai, kad jis būtų kuo mažiau apsunkintas ligų;

primindama, kad gerą gyventojų sveikatą lemia ir gyvenamosios, ir darbo aplinkos, tiek sklandžiai veikiančios sveikatos apsaugos sistemos, o sveikatos apsaugos aukštą kokybę užtikrina šie sveikatos sistemos ramsčiai:

- paslaugų teikimas kuo arčiau paciento gyvenamosios vietos;
- sukomplektuotos ir šalyje tolygiai paskirstytos profesionaliai pasirengusių medikų komandos;
- reikiamas medicinos įstaigų aprūpinimas medicinos įranga;
- kokybiški ir prieinamomis kainomis parduodami vaistai bei kitos medicininės prekės;
- ligonių, sergančių sudėtingomis lėtinėmis ligomis, aktyvi dispanserizacija;
- orūs atlyginimai gydytojams, slaugytojams, aptarnaujančiam personalui;
- gydytojų teisė teikti paslaugas visose gydymo įstaigose;

atkreipdama dėmesį, kad SAM vizija prieštarauja Lietuvos sveikatos strategijai (LSS) bei neatspindi nei COVID-19 valdymo patirčių, nei Europos Tarybos rekomendacijų;

ypač akcentuodama, kad siekis COVID-19 pandemijos laikotarpiu mažinti sveikatos paslaugų apimtis prieštarauja premjerės pozicijai apie ligoninių lovų rezervą kaip būtinąją stabilios sveikatos sistemos sąlygą;

pridurdama, kad paslaugų apimčių mažinimas yra absoliučiai nepriimtinas moralinės atsakomybės aspektu tiek prieš mirusius pandemijos metu, tiek prieš medikus, įtemptai kovojančius prieš siaubingą infekciją,

teigia, kad lig šiol skelbiama informacija apie planuojamą sveikatos priežiūros tinklo reformą yra nepakankama, neišsami, prieštaringa ir klaidinanti; pandemijos metu sėjanti nerimą daugeliui gyventojų dėl ir taip mažėjančio sveikatos paslaugų prieinamumo.

LSDP kritišką požiūrį į SAM diegiamo sveikatos priežiūros tinklo pertvarkos modelį grindžia šiais papildomais argumentais:

- Vyriausybės atstovai rengia susitikimus su gydymo įstaigų vadovais, kurių metu, nepateikdami poveikio sveikatai vertinimų, agituoja už ligoninių jungimus, lovų rajonų ligoninėse mažinimą bei žada „finansines dovanėles“ tiems, kas sutiks su SAM parengta vizija; visa tai trikdo medikų kovą su siaučiančia pandemija.
- Siekis pandemijos metu uždarinėti ligoninių padalinius yra nepateisinamas nei žmonių sveikatos, nei moralės požiūriais.
- SAM sutelkia dėmesį tik į didžiųjų miestų gydymo įstaigų norų tenkinimą ir „pamiršta“ Lietuvos regionų gyventojų ir regioninių gydymo įstaigų poreikius. Yra siekiama mažinti paslaugų, teikiamų rajonuose, apimtį, nors galimybė gauti sveikatos paslaugas jau ir šiandien regionuose yra ribota.
- Tiek Europos Sąjunga (ES), tiek Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) pabrėžia būtinybę be pagalbos nepalikti nė vieno žmogaus. SAM planai dalį dabar teikiamų paslaugų perkelti į didmiesčius reikštų gydymo atitolinimą nuo paciento, o tai prieštarauja pamatinėms ES ir PSO sveikatos politikos nuostatoms.
- Negalėdama pagrįsti savo planų Lietuvos strateginiais dokumentais bei neturėdama galimybės paaiškinti, kuo pacientui (jo gyvybei, sveikatai) bus geriau, jei dėl paprastos chirurginės operacijos, kuri dešimtmečius buvo teikiama savajame rajone, teks važiuoti į didmiestį, SAM griebiasi gudrybės – teigia, kad lovų rajonų ligoninėse mažinimo reikalauja ES.
- Teiginiai, kad ES reikalauja siaurinti paslaugų teikimą ir sumažinti ligoninių lovų skaičių yra klaidinantys. Antai Vokietija, didžiausia Europos ekonomika, lovų ligoninėse, skaičiuojant vienam gyventojui, turi daugiau nei Lietuva, bet niekas Vokietijos neverčia mažinti lovų ligoninėse skaičių.
- ES lėšų prioritetas skiriamas šalies rajonams ir regionams daug labiau atitinka ES deklaruojamus tikslus, nei investicijų telkimas didmiesčiuose. ES kalba apie prioritetinę pirminės sveikatos priežiūros ir ilgalaikės slaugos plėtrą. Būtent kaimiškuosiuose rajonuose gyvena dauguma ilgalaikės slaugos ir kompleksinio gydymo reikalaujančių pacientų. Būtent kaimo medikams reikia papildomos pagalbos tam, kad būtų užtikrinta vienkiemiuose gyvenančių, vienišų žmonių sveikatos priežiūra.
- Tarptautinė COVID-19 valdymo patirtis rodo, kad šalys, turinčios tvirtesnę sveikatos apsaugos infrastruktūrą bei daugiau darbuotojų sveikatos sektoriuje, sugeba geriau kovoti su pandemija ir išsaugoti daugiau gyvybių. Lietuvoje jau dabar jaučiamas medikų

rajonuose trūkumas. Uždarius dalį gydymo įstaigų padalinių, gydytojų, slaugytojų, pagalbinių personalo trūkumas taps dar aštresniu.

- ES yra nustačiusi aiškius ES fondų panaudojimo prioritetus – pandemijos suvaldymas, žaliojo kurso įgyvendinimas, ekonomikos (įskaitant ir sveikatos sektorių) skaitmenizavimas, socialinių skirtumų tarp regionų mažinimas, investicijos į medikų rengimą, jų kvalifikacijos kėlimą, padarius medikų atlyginimus, išmani ekonomika.

LSDP Tarybos nuomone, Vyriausybės daromi veiksmai dėl sveikatos tinklo pertvarkos turėtų būti sustabdyti, o Vyriausybės atstovų susitikimai su savivaldos ir regioninių įstaigų atstovais turi būti vertinami tik kaip viešosios konsultacijos, neįpareigojančios savivaldybių.

Kviečiame Lietuvos Respublikos Vyriausybę ne griauti rajonų sveikatos įstaigas, o jas stiprinti, parengiant ir visiems gyventojams pateikiant išsamų ir konkretų, Lietuvos sveikatos sistemos stiprinimą numatantį dokumentą.

Lietuvos socialdemokratų partijos pirmininkė

Vilija Blinkevičiūtė

Priedas Nr. 2

LIETUVOS SOCIALDEMOKRATŲ PARTIJA

REZOLIUCIJA

Dėl švietimo įstaigų tinklo pertvarkos

2022-02-26, Vilnius

Lietuvos socialdemokratų partija, išnagrinėjusi 2021 m. gruodžio 22 d. LR Vyriausybės posėdyje priimtą sprendimą dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo pertvarkos pareiškia:

Pirma, įgyvendinama pertvarka tiesiogiai prieštarauja 2021 m. rugsėjo 1 d. šalies parlamentinių partijų susitarimo dėl Lietuvos švietimo politikos iki 2030 m. 18 punktui, kuriuo numatoma „suteikti savivaldybėms daugiau savarankiškumo ir atsakomybės už racionalų švietimo lėšų panaudojimą, tinklo efektyvumą bei ugdymo(si) rezultatus“. Ši reforma ne skatina, o,- priešingai,- žymiai suvaržo vietos savivaldos savarankiškumą.

Antra, vykdoma reforma sudaro sąlygas vaikų diskriminacijai. Ji prieštarauja LR Konstitucijoje įtvirtintiems lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principams. Valstybinėms mokykloms numatomos kur kas griežtesnės klasių komplektavimo sąlygos nei nevalstybinėms mokykloms. Valstybei finansuojant tiek valstybines, tiek nevalstybines mokyklas, jos turi būti reguliuojamos vienodai, taip pat užkirstas bet koks pagrindas vaikų diskriminacijai, įskaitant dėl jų tėvų socialinės ir turinės padėties. Tik su šia išlyga pasirašėme aukščiau minėtąjį parlamentinių partijų susitarimą. Mums apmaudu, kad vyriausybė, pamindama gerą valią, kuria parašytas šis susitarimas, toliau skatina švietimo privatizaciją.

Trečia, Vyriausybė priėmė sprendimus skubos tvarka – ne tik deramai neišklausiusi socialinių ir ekonominių partnerių, bet ir tinkamai neatlikusi poveikio vertinimo. Vyriausybė pernelyg sureikšmino tik vieną mokymosi organizavimo dedamąją (mokyklų ir klasių dydžius) laikydama tai mokinių gerų pasiekimų garantu. Ypač neigiamai vertintina, kad Vyriausybė visiškai neatsižvelgė, kokią žalą vaikų mokymuisi gali padaryti jų vežiojimas dar ilgesniais nuotoliais – kai kuriais atvejais net iki 50 km. Tai reikštų, kad tokiems vaikams kasdien teks sugaišti kelionėje po 2-3 valandas. Tai taip pat dar labiau sumažina toliau gyvenančių vaikų galimybes dalyvauti neformaliajame ugdyme.

Ketvirta, Vyriausybės vykdoma švietimo paslaugų optimizacija neatitinka lygių galimybių principo, kuris įpareigoja netaupyti miesteliuose ir kaimuose gyvenančių vaikų sąskaita. Ji dar labiau didins regioninę atskirtį, mažins darbo vietų skaičių, skatins gyvenviečių tuštėjimą, toliau ardys jų socialinę ir kultūrinę audinį. Padidėjus pavežamų mokinių skaičiui, ženkliai išaugs savivaldybių išlaidos, o daliai mokytojų sumažės krūviai – priešingai nei tikisi reformos autoriai.

Penkta, vykdoma reforma menkai sprendžia perpildytų mokyklų ir klasių, ypač didžiuosiuose miestuose, problemas. Švietimo profesinės sąjungos seniai kelia klausimą dėl nepakeliamų sąlygų, kai tenka dirbti iki 30 mokinių turinčiose klasėse, ypač, jei kai kurie iš jų turi dar specialių ugdymosi

poreikių. Vyriausybė ignoruoja profesinių sąjungų reikalavimus mažinti maksimalius klasių dydžius, o taip pat nesudaro sąlygų jų atstovams aktyviai dalyvauti inicijuojant ir įgyvendinant mokyklų pertvarkų planus.

Šešta, Vyriausybės tuo pat metu pradėtoji „Tūkstantmečio mokyklų“ programa, kuriai skiriamos keleriopai didesnės investicijos nei lėšos, numatytos švietimo įstaigų tinklo pertvarkai, diskriminuoja mažesnes Lietuvos mokyklas ir taip dar labiau skatina sistemos centralizaciją. Tarp programos pažangos rodiklių nėra nei vieno, kuris tiesiogiai reikštų mažėjančią nelygybę tarp šalies mokyklų ir jų auklėtinių. Dėl neaiškių šios programos tikslų ir klampių biurokratinių procedūrų dar labiau auga ir taip jau sunkiai pakeliama administracinė našta vietos savivaldai ir pačioms mokykloms. Užuo parėmus silpnesnes mokyklas, didžioji dalis lėšų nueis geriausioms ir stipriausioms mokykloms taip dar labiau didinant atskirtį.

Todėl reikalaujame nedelsiant sustabdyti šią švietimo įstaigų tinklo pertvarką. Atnaujinti jos vykdymą galima tik išpildžius šias sąlygas:

Pirma, turi būti atliktas pertvarkos poveikio vertinimas, nurodantis ne tik jos privalumus, bet ir trūkumus, taip pat aiškiai pagrindžiant šių problemų sprendimų kelius. Turi būti siekiama, kad vaikai liktų mokytis savo savivaldybėse, nenukentėtų jų ugdymo kokybė.

Antra, švietimo įstaigų pertvarka gali būti toliau vykdoma tik ją visiškai suderinus su Lietuvos savivaldybėmis ir savivaldybių asociacija. Taip pat turi būti sudarytos galimybės savivaldybėms finansuoti norimas išsaugoti mokyklas ir klases savo biudžeto lėšomis.

Trečia, mokyklų ir klasių dydžių reikalavimai turi būti nustatomi vienodi – tiek valstybinėms, tiek nevalstybinėms mokykloms.

Ketvirta, kartu su tinklo peržiūra turi būti „perkrauta“ mokinių pavėžėjimo sistema vyriausybei prisiimant adekvačius finansinius įsipareigojimus, taip pat įvedant griežtesnius saugiklius dėl pavėžėjimo atstumų. Būtina siekti, kad vaikas būtų atvežamas ne anksčiau nei likus 30 minučių iki pamokų pradžios.

Penkta, tvarkant bendrojo ugdymo mokyklų tinklą, užtikrinti visų mokinių galimybę lankyti norimus neformaliojo ugdymo užsiėmimus, taip pat steigti dienos centrus.

Šešta, vykdant švietimo įstaigų tinklo peržiūrą, numatyti, kaip spręsti dalies mokyklų ir klasių perpildymo problemas, nustatyti maksimalią pradinė klasių dydžio ribą iki 20, o vyresnių – iki 24, taip pat riboti mokyklų vykdomas atrankas.

Septinta, įgyvendinant „Tūkstantmečio mokyklų“ programą, numatyti aiškų strateginį tikslą, kad didžioji dalis joje numatytų lėšų būtų skiriamos paremti tam tikros kritinės infrastruktūros stokojančias švietimo įstaigas, taip pat kurių moksleivių rezultatai yra prastesni, neišskiriant ir mažesnių mokyklų. Nustatant preliminaras finansavimo savivaldybėms apimtis, lėšos turėtų būti susietos su vieno mokinio finansavimu, o ne skirstomos pagal tam tikras iš viršaus nustatytas mokinių skaičiaus ribas.